

Styl i stylizacja językowa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, [w:] *Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553, Art. 7, s. 2.*
- Źródło: Władysław Orkan, *Komornicy*, Warszawa 1952, s. 52.
- Źródło: Bruno Schulz, *Sierpień*, [w:] tegoż, *Sklepy cynamonowe. Sanatorium Pod Klepsydrą*, red. U. Srokosz, Kraków 1993, s. 7.
- Źródło: Wacław Potocki, *Bigos w żałobie*, [w:] tegoż, *Co ma wisieć nie utonie*, red. J. Barylanka, wybór J. Barylanka, Rzeszów 1988, s. 41.
- Źródło: Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001, s. 20.

Styl i stylizacja językowa

Styl językowy to zespół środków językowych charakterystyczny dla danego typu wypowiedzi (style funkcjonalne polszczyzny). Można jednak spojrzeć na styl indywidualnie, rozumiejąc go jako zespół środków wyrazu charakterystycznych dla danego autora lub danego tekstu. O takim stylu zazwyczaj mówi się w kontekście literatury. Dla pisarza szczególnie ważny jest z jednej strony adekwatny opis artystycznej wizji, z drugiej – wypracowanie własnego, niepowtarzalnego języka.

Rejestry danego języka, ich środki i funkcje bada stylistyka. Jest to dyscyplina naukowa, związana zarówno z literaturoznawstwem, jak i językoznawstwem. To właśnie jej zawdzięczamy m.in. opis środków stylistycznych oraz wyodrębnienie stylów funkcjonalnych polszczyzny.

Twoje cele

- Zdefiniujesz styl językowy.
- Wymienisz rodzaje stylizacji.
- Zredagujesz tekst stylizowany na język archaiczny.

Przeczytaj

Stylistyka wyróżnia **style** typowe (gatunku literackiego, epoki literackiej, kierunku literackiego, style funkcjonalne) oraz indywidualne (autora, utworu).

Style typowe kształtują się znacznie dłużej i w bardziej skomplikowany sposób niż style indywidualne.

((Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka

Stylistyka polska. Zarys

O wyborze środków językowo-stylistycznych w wypowiedziach z poszczególnych dziedzin (nauki, twórczości artystycznej, działalności urzędowej itp.) rozstrzyga treść, przeznaczenie i funkcja tych wypowiedzi. Powtarzalność i trwałość tych czynników warunkujących wybór stanowi podstawę typizacji językowej wypowiedzi, podstawę do wytworzenia się uświadamianych społecznie zasad i norm tego wyboru. W ten sposób kształtują się funkcjonalne odmiany stylowe języka, takie jak: styl artystyczny, styl urzędowo-kancelaryjny, naukowy i inne.

Źródło: Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001, s. 20.

Starodruki

Źródło: Krzysztof Krzemppek, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Jak przejawia się istnienie tych różnych stylów w kontekście języka polskiego rozumianego całościowo? Czy polszczyzna jest jednorodna? Czy można mówić o istnieniu kilku języków

polskich? Ostatnie z tych pytań może zaskakiwać, ponieważ zazwyczaj myślimy o jednym języku narodowym. Style funkcjonalne nie są osobnymi językami, a charakterystycznymi zespołami cech językowych. Autorzy *Stylistyki polskiej* tłumaczą, że:

Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka

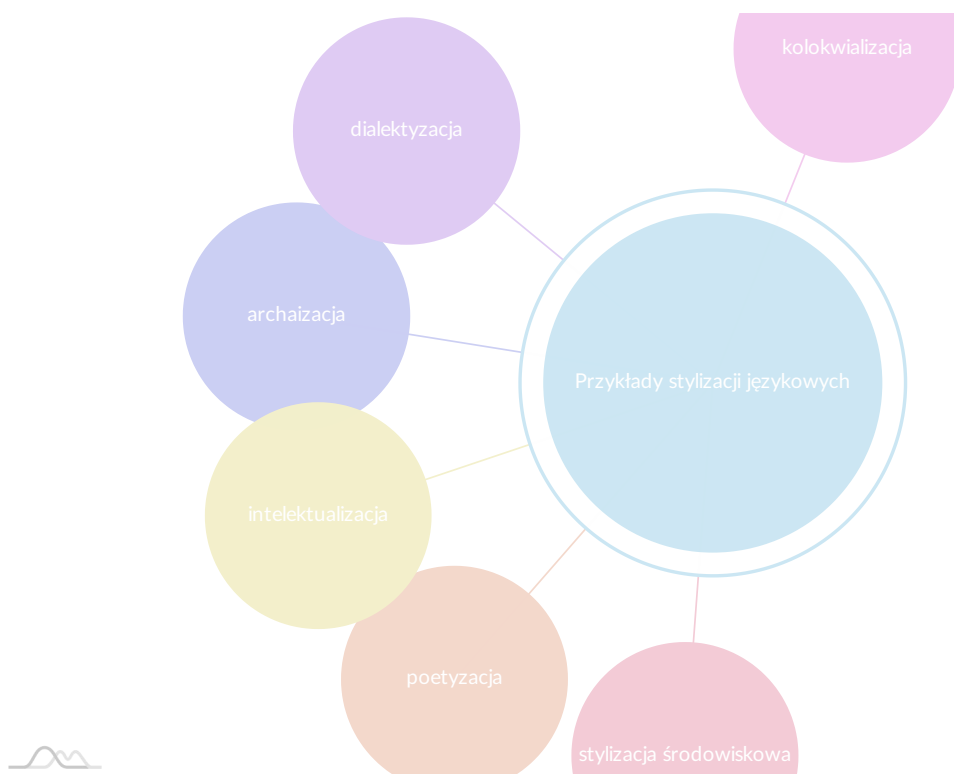
Stylistyka polska. Zarys

[...] nie stanowią one jakichś odmian izolowanych. Niewiele jest środków językowych ograniczonych do jednego tylko stylu, nie występujących w innym. Odmiany stylowe języka wzajemnie się przenikają, wzajemnie na siebie oddziałują, granice między nimi są płynne. To jednak, że style nie występują w postaci „czystej”, nie przekreśla ich istnienia, podobnie jak nie przekreślają istnienia dialektów znajdujące się między nimi pasy przejściowe, podobnie jak nie przekreślają istnienia gatunków literackich utwory, które trudno w ramach tych gatunków pomieścić. Odmiany stylowe języka różnią się nie poszczególnymi elementami językowymi, ale ich zespołami, ich innym zhierarchizowaniem w obrębie tych zespołów i odrębnością pełnionych w tych zespołach funkcji.

Źródło: Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001, s. 20.

W polszczyźnie wyróżnia się style: potoczny, urzędowy, naukowy, publicystyczny, artystyczny. Najtrudniejszy do uchwycenia i opisanie, ze względu na indywidualny charakter, jest styl artystyczny.

Istnieje kilka rejestrów polszczyzny, co sprawia, że ich wzajemne zderzanie się i przenikanie jest nieuniknione. Podczas lekcji możesz bezwiednie wplatać do starannej wypowiedzi elementy języka potocznego, tzw. kolokwializmy – w tej sytuacji ocierasz się o błąd stylistyczny. Natomiast kiedy autor dzieła literackiego celowo czerpie np. ze stylu potocznego albo kiedy używa wyrazów i form, które dawno wyszły z praktyki językowej Polaków (archaizmy), mamy do czynienia ze stylizowaniem wypowiedzi na mowę potoczną bądź na mowę dawną. Taki zabieg jest nazywany **stylizacją językową**. Autor może korzystać z repertuaru historycznoliterackiego lub historycznojęzykowego (wszelkie gry z konwencją), z dialektów i gwar, z języka potocznego, naukowego, urzędowego, a także ze stylów charakterystycznych dla innych autorów czy dzieł (stylizacja językowa to podstawa **pastiszu** i **parodii**).

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Do najbardziej popularnych w literaturze zabiegów stylizacyjnych należą: **archaizacja** – włączanie do języka tekstu form językowych, które wyszły z użycia, np. w celu podkreślenia kolorytu minionej epoki (Józef I. Kraszewski, *Stara baśń*); **dialektyzacja** – też: stylizacja gwarowa, wprowadzanie do tekstu, a zwłaszcza dialogów przedstawianych postaci, cech gwarowych (Władysław Reymont, *Chłopi*); **kolokwializacja** – operowanie elementami stylu potocznego, zbliżające język utworu do języka codziennego, a oddalające od wrażenia „literackości” (Miron Białoszewski, *Pamiętnik z powstania warszawskiego*). Kiedy mówi się o stylu danego autora, np. stylu Marii Konopnickiej czy stylu Stefana Żeromskiego, chodzi o takie ukształtowanie wypowiedzi literackiej, które jest charakterystyczne właśnie dla dorobku tego, a nie innego pisarza czy poety, tej, a nie innej pisarki czy poetki. To właśnie styl sprawia, że czyjaś twórczość wyróżnia się na tle innych. Zdarza się, że wpływ stylu autora na odbiorców jest tak znaczny, że pojawiają się jego **epigoni** (gr. *epígonos* – później urodzony), czyli autorzy nieświadomie powielający rozwiązania mistrza. Zjawisko epigoństwa powstaje zwykle u schyłku danej mody czy epoki, lecz może trwać bardzo długo. W XXI wieku pojawiło się wielu naśladowców stylu Stephena Kinga, Jo Nesbø, ale też np. Charlesa Bukowskiego, tworzącego w poprzednim stuleciu.

Słownik

archaizacja

(gr. *archaios* – dawny) włączanie do języka tekstu form językowych, które wyszły z użycia nazywanymi archaizmami (gr. *archaismós* – przestarzały); archaizacja służy głównie oddaniu atmosfery i właściwości dawnej epoki

dialektyzacja

(gr. *dialektos* – narzecze) też: stylizacja gwarowa, wprowadzanie do języka utworu form gwarowych (dialektizmów: gr. *diálogos* – rozmowa) przynależnych do danego dialektu, czyli odmiany języka narodowego typowej dla danego terytorium i używanej przez określoną społeczność (np. wiejską)

epigon

(gr. *epígonos* – później urodzony) autor nieświadomie powielający styl swojego mistrza

(łac. *colloquium* – rozmowa) operowanie elementami stylu potocznego, zbliżające język utworu do języka codziennego

parodia

(gr. *parōidia* od *pará* – poza, obok, mimo i *ōidē* – pieśń) świadome naśladowanie danego wzorca literackiego (dzieła, stylu, gatunku), polegające na celowym wyostrzeniu jego cech formalno-stylistycznych oraz zmianie tematycznej i ideowej, prowadzi do efektów zabawnych, satyrycznych lub skłaniających do refleksji czy dyskusji; nieudolne naśladownictwo lub zdeformowana, wypaczona postać czegoś

pastisz

(fr. *pastiche* – utwór naśladowczy) świadome naśladowanie cech innego dzieła lub stylu w celach żartobliwych lub krytycznoliterackich; nie pełni funkcji ośmieszającej, czym różni się od parodii

styl

(franc. *style*, łac. *stylus* – rylec do pisania na woskowych tabliczkach, prawd. z gr. *stylos* – słupek) kompleks środków językowych kojarzony w świadomości użytkowników danego języka z typem wypowiedzi o określonej funkcji

stylistyka

dyscyplina z pogranicza nauki o literaturze i językoznawstwa, badająca wypowiedzi pod kątem ich językowego ukształtowania i związanych z tym funkcji

stylizacja językowa

nadanie tekstowi cech językowych właściwych innemu stylowi; ze względu na użycie typowych dla stylu wzorcowego form wyróżnia się: [archaizację](#), [dialektyzację](#), [kolokwializację](#) (czyli użycie form pochodzących z języka potocznego)

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją dotyczącą wybranych polskich powieściopisarzy i powieściopisarek oraz przeczytaj dołączone fragmenty. Wymień cechy stylu każdego z zaprezentowanych autorów.

Polecenie 2

Na podstawie fragmentów tekstów zamieszczonych w prezentacji oraz zgromadzonych cech stylu każdego z autorów napisz, jak dobór środków językowych wpływa na rzeczywistość przedstawioną w prozie. Rozważ, czy posługując się jednym stylem, można opisać każdą historię i każdy stan emocjonalny narratora lub bohatera.

Jerzy Pilch (1952–2020)

licencja: Adam Kumiszczka, CC BY 3.0, Wikimedia Commons.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P1FOqSssO>

« Jerzy Pilch

Wiele demonów

[fragment]

Jeden z głównych
śniegoświątkowych charyzmatów,
czyli wiadomo czyją mowę
przypominającą modlitwy
w nikomu nieznanym językach,
także przypadł im do gustu;
najprzód – owszem –
przysłuchiwali się sceptycznie,
długo to chwalebne zwątpienie nie
trwało; przyszła ciekawość, potem
słynne przekonanie, że coś w tym
musi być, potem podziw, po
podziwie wiara, wreszcie sami

z neoficką zajadłością jęli słynne –
dla samych siebie też
niezrozumiały, ale jakże pełne żaru
– glosolalia uprawiać. Piekło na
wieki, nie ma innej pointy.

Źródło: Jerzy Pilch, *Wiele demonów*, Wielka Litera 2013, s. 56.

2

Dorota Masłowska (1983–)

licencja: Marcin Szczygielski, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P1FOqSssO>

« Dorota Masłowska
*Wojna polsko-ruska pod flagą
biało-czerwoną*
[fragment]

Najpierw ona mi powiedziała, że
ma dwie wiadomości dobrą i złą.
Przechylając się przez bar. To którą

chcę najpierw. Ja mówię, że dobrą.
To ona mi powiedziała, że
w mieście jest podobno wojna
polsko-ruska pod flagą biało-
czerwoną. Ja mówię, że skąd wie,
a ona, że słyszała. To mówię, że
wtedy złą. To ona wyjęła szminkę
i mi powiedziała, że Magda mówi,
że koniec między mną a nią. To ona
mrugnęła na Barmana, że jakby co,
ma przyjść. I tak dowiedziałem się,
że ona mnie rzuciła. To znaczy
Magda. Chociaż było nam dobrze,
przeżyliśmy razem niemało miłych
chwil, dużo miłych słów padło,
z mojej strony jak również z niej.

Źródło: Dorota Maśłowska, *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*, Noir sur Blanc 2016, s. 5.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P1FOqSssO>

3

« Sławomir Shuty

Bełkot

[fragment]

Sypie się puch z poduszki. Robi się
z niego momentalnie brudna breja.
Dzieci, które się właśnie narodziły,
wierzą, że niebo jest czarne. (...)
Najlepiej, wicie, nie być niczego
świadomym. Można przetykać i iść

dalej po zielonym dywanie. Może
od czasu do czasu po czerwonym.
Już wewnątrz. Wokół książki na
półkach. W niezaplanowanym,
choć reżyserskim porządku.
Uśmiecham się. Uśmiecha się cała
pierzcha. Piersi się śmieją. Rozpuk.
Z tej perspektywy powiem, że nic
się nie wydarzyło, choć obiecywać
mogłem sobie wiele. (...)
Chciałbym, naprawdę chciałbym
dać więcej, lecz nie mogę! To
skomplikowana historia.

Źródło: Sławomir Shuty, *Bełkot*, Korporacja Ha!art 2020, s. 5–6.

4

Julia Fiedorczuk (1975–)

licencja: Mariusz Kubik, CC BY 4.0, Wikimedia Commons.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P1FOqSssO>

« Julia Fiedorczyk

Biała Ofelia

[fragment]

A potem decyduje się naprawdę otworzyć drzwi. Wychodzi do przedpokoju, jest tam bardzo ciemno. Tylko świetliki przy włącznikach światła wskazują jej drogę. Jeden przy drzwiach do łazienki, drugi zaraz obok drzwi wyjściowych. Jednak po chwili zaczyna widzieć całkiem wyraźnie: puste płaszcze zwieszają się z haczyków jak upolowane zwierzęta. Pod spodem rząd butów: schodzone trzewiki ojca, nowe botki Anny, doskonale wypastowane kozaki matki. Zupełnie jakby wszyscy poumierali i zostały po nich tylko te suche skorupy, bezgranicznie wierne, zawsze czekające, choć wolne od tęsknoty. Bezrozumny upór przedmiotów, żeby istnieć nawet teraz, w środku nocy, zadziwił Annę, choć oczywiście nie miała na to słów. Te wszystkie rzeczy były gotowe – przez cały czas – żeby przyjąć w siebie rozgardiasz ludzkich spraw i emocji. I będą to robiły, dzień po dniu. Będą użyteczne od chwili, gdy uruchomi się budzik, aż do momentu, kiedy w mieszkaniu będzie słychać tylko miarowe oddechy.

Marek Hłasko (1934-1969)

licencja: Paweł Cieśla Staszek Szybki Jest, CC BY-SA 4.0,
Wikimedia Commons.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P1FOqSssO>

☞ Marek Hłasko

Pętla

[fragment]

Wypił; odetchnął głęboko i zapalił
papierosa. Ręce miał zwinne
i mocne, nie trzęsły się już tak jak
rano. Patrzył na nie
z przyjemnością. Koło niego ktoś
powiedział z uznaniem:
– Zdrowo pan ciągnie.
– Napije się pan ze mną? –
zapytał; tamten był niskim, tęgim,
łysiejącym mężczyzną o porowatej

cerze.

- Chętnie – powiedział grubym głosem porowaty.
- Ale ja jestem pusty.
- Ja pana zapraszam.
- Nie znamy się.
- Ja pana znam.
- Mnie? – zdumiał się porowaty.
- Tak. Pan się nazywa Kowalski.
- To pomyłka – powiedział porowaty. – Nazywam się...
- Ach, do diabła – znudzonym głosem przerwał Kuba. – Czy to nie wszystko jedno? Jak pan się nazywa, jak ja się nazywam?... I tak nas wszyscy znają.
- Ludźmi jesteśmy – powiedział porowaty.
- To szlachetne z naszej strony. Szefowa, dwie wódki.

Źródło: Marek Hłasko, *Pętla*, [w:] tegoż, *Pierwszy krok w chmurach. Opowiadania*, Iskry 2019, s. 230–231.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż style funkcjonalne polszczyzny.

- potoczny
- warszawski
- swobodny
- urzędowy
- publicystyczny
- artystyczny
- medyczny
- reklamowy
- gwarowy
- naukowy
- staranny
- medialny

Ćwiczenie 2

Przypisz konkretne style do odpowiednich typów.

styl Jerzego Pilcha, styl naukowy, styl *Quo vadis*, styl urzędowy, styl *Ballad i romansów*, styl Mickiewicza, styl romantyczny, styl Elizy Orzeszkowej, styl sielankowy, styl młodopolski

typowe	
indywidualne	

Ćwiczenie 3

Odpowiedz na pytanie, czy style funkcjonalne polszczyzny można postrzegać jako osobne języki. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 4

Poniższy cytat pochodzi z Kodeksu karnego. Na jego podstawie spróbuj wypisać co najmniej 3 cechy stylu urzędowego.

” Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

Art. 7. § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem. § 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą. § 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, [w:] *Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553, Art. 7, s. 2.*

Ćwiczenie 5

Przeczytaj fragment utworu, a następnie odpowiedz na pytania.

” Władysław Orkan

Komornicy

Sparł się na poręczy i żał mu się zrobiło samego siebie.

Takie życie, od czasu... Dzieckiem jeszcze pasterze go przy bydle odłączali, że był komornicznym... Codziennie łyżę połykał, wyśmiewany, bity...

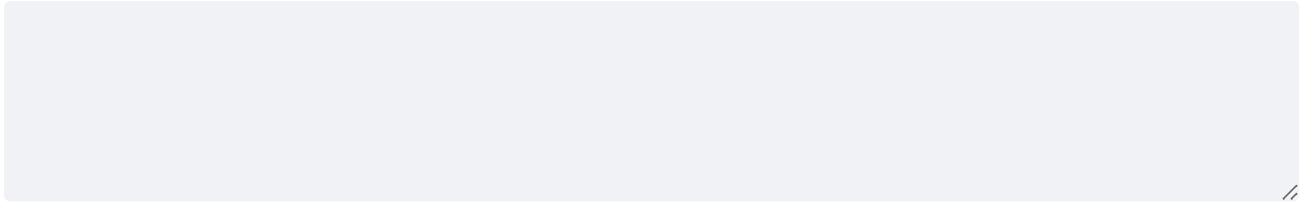
Myślał, że jak podrośnie, to mu będzie lepiej. Będzie robił, co zdoła, i na polu, i w lesie, to przynajmniej choć jego pracę ludzie uszanują... A teraz co? Dyc robi – nie próżnuje przecie... i za cóż oni mają go tak poniewierać, za co?... Nikomu na złość nie zrobił – Boże uchwaj!... A że nieokrzesany między ludźmi – to i nie dziwota! W lesie ślęczy dzień po dniu... to każby się czego nauczył? Kany?... Dyc gorsi ludzie są. Ba! Szymek od malarza ukradł Łukaszce zboże, a żyją z nim i mają go za co, że gazda!... On ino, Józek Margoścyn, przeganiany zewsząd, jak pies nie przymierzając, co go żeną z każdej chałupy, i nikt się do niego przyznać nie chce... Mój Boże, taka psia dola...

Źródło: Władysław Orkan, *Komornicy*, Warszawa 1952, s. 52.

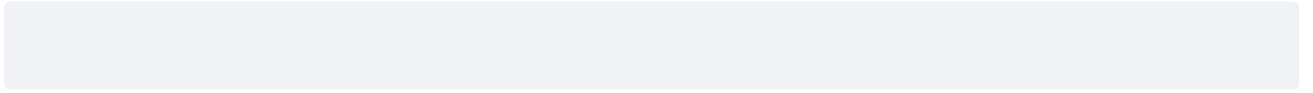
A. Jaki rodzaj stylizacji został tutaj zastosowany?

B. Jakie środki stylistyczne służą zamierzonej stylizacji?

C. Jaką rolę odgrywa stylizacja językowa w Komornikach?

A large, empty rectangular text box with a light gray background, intended for the user to write their answer to question C.

D. Jaki inny znany utwór, wspomniany w lekcji, odznacza się podobną stylizacją?

A large, empty rectangular text box with a light gray background, intended for the user to write their answer to question D.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj początek opowiadania Brunona Schulza *Sierpień* i napisz, jakie środki stylistyczne są charakterystyczne dla stylu tego autora.

” Bruno Schulz

Sierpień

W lipcu ojciec mój wyjeżdżał do wód i zostawiał mnie z matką i starszym bratem na pastwę białych od żaru i oszołamiających dni letnich. Wertowaliśmy, odurzeni światłem, w tej wielkiej księżde wakacji, której wszystkie karty pały od blasku i miały na dnie słodki do omdlenia miąższ złotych gruszek.

Adela wracała w świetliste poranki, jak Pomona z ognia dnia rozżagwionego, wysypując z koszyka barwną urodę słońca – lśniące, pełne wody pod przejrzystą skórką czereśnie, tajemnicze, czarne wiśnie, których woń przekraczała to, co ziszczało się w smaku; morele, w których miąższu złotym był rdzeń długich popołudniu; a obok tej czystej poezji owoców wyładowywała nabrzmiate siłą i pożywnością płaty mięsa z klawiaturą żeber cielęcych, wodorosty jarzyn, niby zabite głowonogi i meduzy – surowy materiał obiadu o smaku jeszcze nieuformowanym i jałowym, wegetatywne i telluryczne ingrediencje obiadu o zapachu dzikim i polnym.

Źródło: Bruno Schulz, *Sierpień*, [w:] tegoż, *Sklepy cynamonowe. Sanatorium Pod Klepsydrą*, red. U. Srokosz, Kraków 1993, s. 7.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj fraszkę Wacława Potockiego (1625–1696) pt. *Bigos w żałobie*. Zwróć uwagę na kształt językowy utworu. Odpowiedz na pytanie: *Czy Bigos w żałobie* Wacława Potockiego stanowi przykład archaizacji? Uzasadnij swoją odpowiedź.

” Wacław Potocki

Bigos w żałobie

Chcąc panna bigos w kuchni zaprawić co prędzej,
Pójdzie z garnkiem do szafy po ocet, gdzie między
Flaszami stał inkaust, bo już były mrozy.
Nalawszy go, daje mi bigos nowej [fozy](#).
Skosztuję: pies by nie jadł i pomyślę sobie,
Jako żywym bigosu nie widział w żałobie.
Więc postrzegłszy omyłki, wskażę do kucharza,
Niech mi złodziej nie robi z zadka kałammarza.

Źródło: Wacław Potocki, *Bigos w żałobie*, [w:] tegoż, *Co ma wisieć nie utonie*, red. J. Barylanka, wybór J. Barylanka, Rzeszów 1988, s. 41.

Ćwiczenie 8

Przypomnij sobie utwory, w jakich zastosowano zabieg archaizacji, a następnie napisz tekst stylizowany na język archaiczny. Tematem twojego wypracowania może być dowolny obszar codziennego życia.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Styl i stylizacja językowa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

3) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

2. Zróznicowanie języka. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

6) rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;

Teksty polecane do samokształcenia

18) Praktyczna stylistyka nie tylko dla polonistów, red. Edyta Bańkowska i Agnieszka Mikołajczuk;

20) Teresa Skubalanka, Historyczna stylistyka języka polskiego. Przekroje;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne Uczeń:

- definiuje, czym jest styl językowy;
- wymienia rodzaje stylizacji;
- podaje cechy stylu zaprezentowanych utworów;
- redaguje wypowiedź na temat wpływu środków językowych na rzeczywistość przedstawianą w utworach;
- podaje środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu autora;
- wskazuje przykłady archaizacji;
- redaguje tekst stylizowany na język archaiczny.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;

- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- rekwizyty przyniesione przez nauczyciela.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel rozsypuje na biurku różne rekwizyty (najlepiej jakieś dekoracje o ciekawych kształtach i kolorach). Będą potrzebne podczas lekcji do tworzenia opisów.

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie wybierają jeden przedmiot spośród przyniesionych przez nauczyciela i go opisują. Używają różnych określeń. Nauczyciel prosi, aby uczniowie wypracowali własny i niepowtarzalny język tego opisu.
2. Chętne osoby odczytują swoje opisy. Nauczyciel wyjaśnia, że każdy „pisarz” może mieć własny styl, różny od innych. Prosi następnie uczniów o odczytanie informacji z sekcji „Wprowadzenie” celem wprowadzenia w tematykę stylu językowego.
3. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji, podaje cel zajęć oraz kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z sekcją „Przeczytaj”. Każda osoba robi to indywidualnie. Następnie chętne osoby przygotowują pytania na bazie przeczytanego materiału i zadają je koleżankom i kolegom w klasie. Młodzież odpowiada na te pytania, tym samym utrwala wiedzę nabytą w tej części materiału.
2. Uczniowie przechodzą do sekcji „Prezentacja”. Zapoznają się z dołączonym multimediami i w parach wykonują polecenia 1 i 2. Po zakończeniu pracy chętna osoba z pary prezentuje odpowiedź, a nauczyciel weryfikuje jej poprawność.
3. Uczniowie indywidualnie rozwiązują ćwiczenie 1 w sekcji „Sprawdź się”. Pierwszy uczeń, który skończy swoją pracę, podnosi rękę i od tej pory pozostali uczniowie mają minutę na udzielenie wszystkich odpowiedzi. Po upływie ustalonego czasu następuje sprawdzenie odpowiedzi na forum klasy.
4. Ćwiczenia 3–7 uczniowie wykonują w parach. Nauczyciel kontroluje wskazywane przez uczniów odpowiedzi. Następnie uczniowie na forum klasy dyskutują, porównując swoje rozwiązania.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu.
2. Nauczyciel prosi chętnych uczniów o podsumowanie informacji z lekcji: czego uczniowie dowiedzieli się na temat stylu i stylizacji językowej, czy wszystko jest dla nich zrozumiałe, czy należy coś dopowiedzieć, przypomnieć.

Praca domowa:

1. Nauczyciel prosi o wykonanie w domu ćwiczenia 8 z sekcji „Sprawdź się”.
 2. Wybierz jedną z fotografii umieszczonych w multimedium i opisz własnymi słowami to, co na niej widzisz. Zastosuj wybrany przez siebie styl.
- Jadwiga Kowalikowa, *Kształcenie językowe. Teoria dla praktyki*, [w:] „Polonista w szkole”, red. Anna Janus-Sitarz, Kraków 2004.
 - *Słownik terminów literackich*, Warszawa 1995.
 - Uczniowie mogą skorzystać z multimedium w celu podsumowania wiadomości.